

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч. ЯНВАРЬ 28 ЧЕТВЕРГ № 22 (4507).

Өртөз 20 көп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Политикти болгаш эртем билиглер непертередириниң Бүгү-эвилел нийтилелиниң үшкү съездизинге (1 арын). Бар үн-биле деткип турар (1 арын). «Совет эрге-чагырганың баштайгы декреттери» деп документилер чымдазы (1 арын). Пленумнун айтыканы-биле (1 арын). Бүгү-ниитиниң кичээгейин — мал кыштагладышыкынчыче (2 арын).

И. Номбу. — Мурнундагы четпестерни катаптаваз дээш (2 арын). Часкы тарылагга белеткели шалымкын чорудар (2 арын). М. Серен-Доржу. — Кадрлар-биле ажы (2 арын). И. Вострышев. — Орус чечен чогаалдың классиги (3 арын). А. Донган. — Коммунист күш-ажылың бедиң ады дээш (3 арын).

Т. Опуштай. — Сүт саалдазын улам бедилер дээш (3 арын). Африканың улустарының Ийги конференцияны азыгыттыгы (4 арын). Совет ракетка дугайында диктамыз делегейи эргез (4 арын). Алжирде колоннаторларның үймөзи (4 арын). Н. Марков. — «Орус өнүктүрден өренип алыр» (4 арын). ФЕДЬЕТОН: Н. Тондешев. — «Халдашкын» (4 арын).

ЧУРТТАЛГА ТУДУУ ЧУГУЛА ХЕРЕК

— Чеди чымдың баштайгы чымдыда тулуг талазы-биле алган хушталгениви эки күссеттине, өске тулуг-биле кады чурттага тулугу плавни база ажыр күсседип, 30 бажының орунуга 45 бажыны азыгаалга киирген бис. Оон аңгыда эргиле туттунган 75 бажыңарга кладовкаларын, кышшаларын кылгаш, колхозуусу суурун улам чаагайытканыны бистин уаг чедишкенини болур. Кладовка, кыша кылдырмаан бажың ам бисте чок — деп Чөөн-Хемчик районун «Комунизмче өрк» колхозунда тулуг бригадирин аш Саянчан чугаалап турар.

Чеди чыл плавни хуусаа бетинде күсседир дээш демисептишаан, тулуг талазы-биле багай авес көргүзүлгенин чеди ап турар колхозтар, тулуг организациалары областа эвөш авес. Чөөн-Хемчик, Чаа-Хал, Эрзин райондары колхозтары, Ак-Довурак комбинатының тулуг эргилеги, Туран хоорайда коммунал-хандырылга болгаш тулуг которазы өркен чылдың тулуг плавни чедишкенин боттадырган. Мааныга Чөөн-Хемчик районун колхозтарының өркен чылдың тулуг талазы-биле көскү чедишкенин болганы демдеглээр херек. Районун колхозтары 1959 чымдың тулуг плавни бугу көргүзүлгө талазы-биле ажыр күссеткен. Культурал-амыдыралдың плавни көрдүгүн 7 чугулары 17 кылдыр, уруглар асарлар тулуг план 300 хуу, клубтар тулугу 112 хуу күссеттинген.

Чеди чымдың баштайгы чымы — 1959 чымда областың колхозтары нийтизи-биле тулуг-суурулга айтырылганын эки көргүзүлгө болган. бир авес 1958 чымда колхозтарга тулуг плавни нийтин-биле 68,9 хуу күссеттинген болза өркен чылдың плавни 98 хуу күссеттинген. А областың албан организациалары чедишкенин шугузу-биле чурттага тулугу плавни 107,6 хуу, Кызыл хоорайда чурттага шугу азыгаалга киирери 100,9 хуу күссеттинген. Төөгүлүг чеди чымдың баштайгы чымдыда чеди алдыңган бо чедишкенини улам быжылавышаан, чурттага тулугу кабартарыңче бугу күштерин мобилизастар херек.

Оон-биле бергелештир чурттага тулугу чамдык чердерде хожудан турар. Бин-Хем, Өвүр, Бай-Тайга болгаш Барың-Хемчик районнар өркен чылдың чурттага тулугу плавни шугу ускеннер. Областа уаг тулуг организациалары болур «Тыва тулуг», «Коммунист тулуг» трестери чурттага тулугуна көрдүгүн хөрөгенин четче ажылавааннар.

Чурттага тулугу айтырын хуу бугу удууртай, ону кампаңия хевирлиг чорудуп турарын да бо чугула ажыл чамдык колхозтарда болгаш организациаларда чылдың-на күссеттинмей турар. Барың-Хемчик районун колхозтары чурттага бажыңары тулуг плавни чугле 54 хуу күссеткен. Районун «Совет Тываның 5 чымы» колхозу 70 чурттага бажыңдан чугле 24-тү туткан. Бо хожудангай чоруктун кол чылдаганын чүдөл дээр, районун удуруткучулары тулуг ажыларын чыл дургузунда ден-дески чорударын хандырбаанында болгаш база тулуг материалдарын чогуур үезинде белеткевенде болур. Эрткен күзүн ол районун колхозтары тулугу соксаткан, тулугуларын дүзүг ажаап алышыкынчыче киирген турган. Мындык чорук өске-даа районнарда турган. Ону моон сонгаар шугу болдурбас херек.

1960 чымда чурттага тулугу талазы-биле областың мурунда уаг

ИЙИ ХҮННҮҢ СЕМИНАРЫ

Барың-Хемчиктин күрүнө албан черлеринин профивиле райкому чокта чаа профком даргаларын, казначейлерин болгаш ревком даргаларының ийи хонук семинарын организастаан. Аңаа номчуттунган лекцияларын профкомнарның амыл-чорудулазы-биле, районда амыдырал-биле холбаштырган.

Семинардың ийги хүнүнде чамдык профком даргаларының, казначейлерин болгаш ревком даргаларының дуржулга солчушкуннары база болган.

сорулга салдыган. Чурттага тулугуна капитал салымшыкынның хемчөөн өркен чылдыңдан 5 млн. рубль көвүдөр болгаш бо чылдың барык 20 млн. рубль төвөлдөгөн. Чурттага тулугу-биле кады өске-даа тулугуларын плавни ай, квартал саңында күссеттинген турарын хандырар дээш партия, совет, ажыл-агый органнары тулугуларын ортузуна социалистик чарышты калбартып, оларын тулуг материалдары-биле үзүктөл чок хандырарын чеди азыр ужурул. Тулуг талазы-биле эки көргүзүлгө Чөөн-Хемчикте эш Санчактың, «Тере-Хал» колхозта эш Седитин бригадирин турары тулуг бригадаларының база Туранда коммунал-хандырылга болгаш тулуг которазының ажылыны дуржулазын непертередир херек. Бо черлерин, мааныга Тураның коммунал-хандырылга которазының тулугуларын тулар бажыңарының фундаментилерин чер эргиле баш уаг белеткен алган, тулугу чыл дургузунда үзүктөл чок чорудуп турар. Ол чорук чугле азыдың темини дүрдөткен өске, харын шымарын база экижиктен. Оон аңгыда бажыңарын дөрбөлчөний дилдерин маштар-биле тударыңкы шилчөө.

Амгы үеде колхозчу тулугуларын мурунда туруп турар кол сорулга болза тулуг материалдарының белеткенин организастык чорудары болур. Үш белеткенинде кижилерни күш-ажылын шын организастап, оларын ортузуна социалистик чарышты калбартып чугула. Тулуг материалдарының белеткенин чорутушаан, бо чылдың плавнида көрдүгүн тулугуларга амдан агаеп киреэ чогутур.

Оон-биле бергелештир чурттага тулугу шынның экижидеринче партия, совет болгаш ажыл-агый органнары кол кичээгейин салыр ужурул. Колхозтарың болгаш совхозтарың суурларынга чамгы өгүзе чуртаар бажыңарың орунуга 2-3 өгүзе чуртаар келин уаг бажыңарың тулар херек. Колхозчу суурларын аян хевир киирп турар хей кварталың бажыңарың тулуп болурунун аргазы бисте бар.

Чер сандарың туткан чурттага бажыңарың бот-үнесиниң чамгыс черде мөңүйт туткан бажыңардан аар болуп турарын база суурну чаагайыды туларынга (тротуар, нийти канализациа болгаш одалга кылдырыңга) таарымча чок дээрин айтыпшаан, СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунга болуун чугаалыңа эш Н. С. Хрушев мынча ден чугаалаан:

«Суурларын тударың болгаш чаагайыдарың айтырыңче ам улуг кичээгейин салыр херек.

Суурну эде тудары деп чүл ол? Эрги бажыңарың орунуга чаа бажыңарың анаа-ла тудар дээш ол авес-тир. Хуу таразың амыл-агыйларның байддаларыңа тургустунган эрги суурну орунуга чаа, социалистик суурну тудар дугайыңда чугаа чоруп турары ол».

УЛУГ-ХЕМ РАЙОНДАН МЕДЭЭЛЕР

Бир үн-биле деткип турар

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң IV сессиязында Н. С. Хрущевтүң четпестениниң дүзүлгөниң талазы-биле кылган илеткенин Улуг-Хем районун бүдүрүгө, албан черлеринге, колхозтар төштеринге, бригадаларга, мал фермаларына, совхозна, школаларга чоңуң калбак митингилеринге чугаалажып, Совет чазактың тайбыңа ынакшыдыг политикаын бир үн-биле деткип турар. Чугле январь 19-түн хүнүнде районга 20 кезек черге 2800 кижиги киржикчил митингилер эркен.

Эртен үе катаптавазын

Ленин аттыг колхозтун хей кижиги киржикчил митингине Тываның эки-тура отрядың киржикчил, фронтчу Красин Доржукай санал берип чүве чугаалаан. — Мен болгаш мөөн өөрүм, база делегейин ийги дайышкың киржикчилер өлүмү, аш-чутту, хилчичек-човулазын боттарымыс-биле көрүп, чаш урутар, кырган-чөнүктөр, бугу совет кижилер дээш амгыттын харамнанмай чаалажып, тайбыңы камгалап алырыңга кирешкен бис.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң сессиязында Н. С. Хрущевтүң илеткени ханымы-биле өренип, деткип, СЭКП ТК болгаш Совет чазак чаа дайыны база катап болдурбазынчар аргаларың хемчеглерин ап турарыңа бүзүр, ССРЭ-ниң Четпестиниң Күштеринден 1 миллион 200 муң кижикчи кызыр дугайында Хообулу сеткилиниң ханымыдан өрүп, эртен үенин катаптавазыңга бүзүрөөр мен.

Улам-на быжыг, бүзүрелдиг турушча бис

Январь айның соок эрени турдаа, Шаган-Арыг АТК-зының бугу коллективин — чолаачылар, слесарилар, механиктер болгаш өске-даа азылчыл болгаш албан-хаакчылар эртен амыл эгелзериң мурунда АТК-ның которазыңа чыгып келген. Аңаа СЭКП райкомунун секретери эш Я. Доржу ССРЭ-ниң Дээди Советиниң сессиязында Совет чазактың баштың эш Н. С. Хрущевтүң кылган илеткени тодаргай-биле таныштырганын митингине кирешкеннер уаг кичээгей-биле дынааннар.

Чолаачы Н. Пугуев митингиге санал берген.

— Мен дайын сөөгүнде 15 чыл ажыг тайбың үеде чолаачылап, Совет чазактың сөөгү каш чылдарда тайбыны быжыглар дээш чорудуп келген политикаын сагыш сеткилиниң ханымыдан чысууну, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң сессиязында Н. С. Хрущевтүң илеткени деткивишаан, Совет чазактың бо уаг тайбың херезин хары кылдыр чеди чымдың ийги чылдында бараан сөөртүрүнү болгаш тона-километр маңдырың чыл плавни 200 хуу күсседир мен — деп хүлээлге алган.

Тайбыңың солдаттарын манат тур бис

Шаган-Арыгтың септелге которазың кызыл булуңуга хей кижиги киржикчил митингиге санал берген, эш Ширяев 1 миллион 200 муң солдаттарын Четпестиниң Күштеринде кызырлар олар тайбың күш-ажылыга дедир көзүп ажылдарлар, бистин организациаыстан шеригче чоруткан солдаттарынң удавас эеп келдирин манат тур бис дөөн.

Завод колхозка дузалап турар

ЛЕНИНГРАД. Тулугу машиналарын кызыр заводтун коллектив шепфет турары Гатчинск районда «Ильичиниң тураскалы» колхозка өгүзе ажыл-агыйның хей күш үер ажылдарын механизастарыңа дузалап турар. Колхозтун 1200 баш хааван кирер фермазыңа ажылдары-биле шаараш демилгерли, шимчел уулар чермелерге херекселдерин, мал кажаазыны демисээринде өдөкти үндүр сөөртүрүнге таарыштырган болду шимчээр ускуштарын болгаш оңгардан сиклосту үштүр херекселди заводка белеткен кылган берген.

Чурукта: «Ильичиниң тураскалы» колхозтун даргазы В. М. Грибов (он талазында) болгаш заводтун улу инженер-конструктору, комсомолчу М. М. Шапунов оларнын минералдегемшичиделериниң машиналарга мүдүрерин механизастар херекселдин тургузуун чугаалажып көрүп олударын.

Фото И. Наровлянскийни, СЭТА-ның фотохрониказы.

Пленумнун айытканы-биле

Ажылдың программазы

Хойжулар, саанчылар, хааван ажаакчылары база өске-даа малчылар СЭКП ТК-ның декабрь Пленумун доктаалын болгаш материалдарын таныжып өркен. Ол чугула доктаалды чүгле таныжып эрттирп каар авес, а харын ону ханымы-биле өренип, боттадырар, ол документ колхозчу малчыларның ажыл-херезин эң-не чугула программазы болур дээрин олар хуралыңа демдеглээн.

Таныдылга хуралыңа Социалистик Күш-ажыдың Маалыры, мурнакчы хойжу, СЭКП ТК-ның декабрь Пленумун киржикчил эш Оржал Лосалчыл ачы чугаалаан. Ол бодунуң ажалыңды дуржулазын айтыпшаан, Пленумга олуршкан чүңү билги алганын, малчыларның мурунда уаг сорулга салдыны турарын чугаалаан.

— Чеди чымдың онаалдазын күтүрүңче бодунуң бугу-ле күжүмү үндүрүп, 1960 чымда чүс хойдан-на 140 хураганын чидирг чокка өстүр мен — деп, хойжу Монге бодунуң саналыңа демдеглээн. Чеди чымдың сөөгү чылдың чеди бистин колхозтун малчыларынң иштинден күш-ажыла эрес-мадырлыг кижилер ам-даа төртүтүнер ужурул деп бодар мен дээрин ол уламчылап чугаалаан.

Хааван ажаакчызы М. Бодгадан Пленумун доктаалын иңг чүүдүлдүзүшкүн-биле уткан болгаш аңаа күзел-сеткил ханганын илеткенге. Ону амыдыралга боттадырыңче күжүн салышсаан, бо чылдың төрүрү улуг хааван бүрүздүн 18 хааван огула, дунгузунда төрүрү анык бир хаавандан-на 16 хааван огуун азыр деп хүлээлге алган.

Саанчылар база саандарын берип, хүлээлгелерин ап турганнар, Саанчы М. Бошупка инектериниң ажаалдазын экижиттишаан, инек бүрүздүн 1800 кг, Долзат инек саңында база мыңча килограмм, Хандып, Доткан каймык-даа инек бүрүздүн 1700 кг сүтү саап, хойжу К. Умер-оол бо чылдың чүс хойдан 130 хураганын, бир хойдан 2,5 кг дүктү, мурнакчы хой-

жу Сандык хайнак ирп бүрүздүн 6,5 кг дүктү алырын социалистик хүлээлгелеринде айтып турар. Хойжунуң доктаалын болгаш материалдарын таныжып өркен. Ол чугула доктаалды чүгле таныжып эрттирп каар авес, а харын ону ханымы-биле өренип, боттадырар, ол документ колхозчу малчыларның ажыл-херезин эң-не чугула программазы болур дээрин олар хуралыңа демдеглээн.

Таныдылга хуралыңа Социалистик Күш-ажыдың Маалыры, мурнакчы хойжу, СЭКП ТК-ның декабрь Пленумун киржикчил эш Оржал Лосалчыл ачы чугаалаан. Ол бодунуң ажалыңды дуржулазын айтыпшаан, Пленумга олуршкан чүңү билги алганын, малчыларның мурунда уаг сорулга салдыны турарын чугаалаан.

— Чеди чымдың онаалдазын күтүрүңче бодунуң бугу-ле күжүмү үндүрүп, 1960 чымда чүс хойдан-на 140 хураганын чидирг чокка өстүр мен — деп, хойжу Монге бодунуң саналыңа демдеглээн. Чеди чымдың сөөгү чылдың чеди бистин колхозтун малчыларынң иштинден күш-ажыла эрес-мадырлыг кижилер ам-даа төртүтүнер ужурул деп бодар мен дээрин ол уламчылап чугаалаан.

Хааван ажаакчызы М. Бодгадан Пленумун доктаалын иңг чүүдүлдүзүшкүн-биле уткан болгаш аңаа күзел-сеткил ханганын илеткенге. Ону амыдыралга боттадырыңче күжүн салышсаан, бо чылдың төрүрү улуг хааван бүрүздүн 18 хааван огула, дунгузунда төрүрү анык бир хаавандан-на 16 хааван огуун азыр деп хүлээлге алган.

Саанчылар база саандарын берип, хүлээлгелерин ап турганнар, Саанчы М. Бошупка инектериниң ажаалдазын экижиттишаан, инек бүрүздүн 1800 кг, Долзат инек саңында база мыңча килограмм, Хандып, Доткан каймык-даа инек бүрүздүн 1700 кг сүтү саап, хойжу К. Умер-оол бо чылдың чүс хойдан 130 хураганын, бир хойдан 2,5 кг дүктү, мурнакчы хой-

В. И. Ленинниң төрүттүнгөн хүнүнден бээр 90 чыл болганыңа уткуштур

„Совет эрге-чагырганың баштайгы декреттери“ деп документилер чыылдазы

СЭКП ТК-ның чанында марксизм-ленинизмниң институтунун болгаш ССРЭ-ниң Эртемдер академияның төгү институтунун белеткени, «Совет эрге-чагырганың декреттери» деп документилер чымдазының II тому үнтен. 1918 чылдың март 17-ден июль 10-га чедир Советтериниң V Бүгү-россия съездинин, Бүгү-россияның Төп Күссөчки комитетинин (БТКК) база Улае Комиссарларының Чөвүлелиниң декреттери болгаш доктаалдары номда кирген. Парлаалга черинде ол үениң улуг ужуру-дузалагы ол документилеринде: В. И. Ленинниң Совет эрге-чагырганың эзелчегин соруугаары деп тезистеринде чугаалаан чүүзүлү бүгү-ле Советтер удурутуга болурун дөөн БТКК президиумунуң бижин, даштыкы садымын болгаш улетүртүп улу-уаг бугу-ледегиңериниң кол адырлары националиастарының дугайында, көдөөниң адимларының организацианы болгаш хандырылызын дугайында, аш-чөм хандырылызын талазы-биле улау комиссарларының оза эргелерин дугайында, амылчыларын болгаш ады таразыларын Кызыл шениңге бугу нийти келдиришкенинче кирер дугайында дээш оон-даа өске бижик документилер кирген.

Октябрь революцияның уаг чалап алышыңарың дурмуңду бижылаан Совет күрүнениң баштайгы конституцияын номда парлап турар.

Бүгү уластуң үчүдүн болгаш ний-

ти күрүнө хемчөөл-биле контролду өде тургузар дээш база экономиканың кол адырларын Совет күрүнениң хоулга кииренин доозары дээш биче буржуазчы чаагаарлашкыга уду Коммунист партияны болгаш Совет чазактың демиселин парламенттин документилер илетреткен. Кулактарың удурамышыкын соксаттыр болгаш тараз талазы-биле күрүнени оза эргезин хандырарың, амылчыл агыны долдандыр кедөөниң адимларын сирый каттыштырып, ортумак тараачыларын Совет эрге-чагырганын талазыңче хандыр талазы-биле чоруттунган революсту ажылдар чымдазың материалдарыңа тодаргай көргүстүгөн.

Брест керөөниң чардыгыны-биле холбаштып тайбың айышкымын хандырары дээш, иштики контрреволюцияга болгаш даштыкы интервентлерге уду Совет чазактың демиселин кирер Совет документилер томда кирген. Совет күрүнени боттадычызы В. И. Ленинниң амыл-чорудулазын номда калбаа-биле чырыткан. Владимир Ильичиниң ол сагыны сургалган документилерден аңгыда, В. И. Ленинниң бижээни азы чорутканы аны-бүрү декреттериниң төлөвилелери парламенттин.

40 амыл документилер бир-ле дугаар парламенттин турар.

Номну күрүнениң политикти ном үндүрер чери үндүргөн, чымдазын тиражы — 25 муң экземпляр.

Мурнакчы хойжу

Бай-Тайга районун Сталин аттыг колхозунуң хойжусу Салчак Чудум өркен чылдың 100 хойдан-на 111 хураганы алган, хой бүрүздүн-не 1 кг 800 грамм дүктү кыргаш болгаш кыштага 16 тонна сигени белеткен алган.

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумун материалдары-биле танышкан, мурнакчы хойжу чеди чымдың ийги чылдыда чүс хойдан-на 120 хураганы менди ажаап алырын, кыштага үш чүс хураган кирер кажаанын, чалгаалга бир чурттага бажынын тулуп алырын болгаш маалга 20 тонна сигени белеткен алырын хүлээлгеш, социалистик чарышка хойжу Даржааны кыйгырган.

Зоотехник Д. БИЧЕ-ООЛ, Чөөн-Хемчик районун «Октябрь 30 чымы» колхозу.

Колхозчулар хүлээнип тур

Өвүр районун «Коммунизмче өрк» колхозунун бугу ажыл-ишчилери СЭКП ТК-ның декабрь Пленумун материалдарын 39 кезек черге танышкан болгаш алаа хары кылдыр бедиткен хүлээлгелерин ап, амыдыралга боттадырып агай бергенер.

Колхозтун мурнакчы хойжусу М. Дамдын-оол бо чылдың чүс хойдан-на 130 хураганын, хой бүрүздүн-не 3 килограмм 500 грамм дүктү кыргаш алырын, а Толшоу Бенден чүс хойдан-на 150 хураганы болгаш хой бүрүздүн-не 3 кг 500 грамм дүктү кыргаш алырын хүлээлгештер.

Ак-Безигде мурнакчы сүт-бараан фермазың эргелекчи Монгуш

Оларның чугаалап турары

Барың-Хемчик районун «Большевик» көдөө ажыл-агый артелиң киржигүнери СЭКП ТК-ның декабрь Пленумун доктаалын амылдың программазы кылдыр хүлээп алышсаан, социалистик хүлээлгелерин ап туралар.

Партия райкомунун амылдыңчызы Очур Пленумун материалдарын колхозчуларга таныштырган. Аңаа бир дугарында колхозтун тулуг бригаданың бригадир Очур мыңча деп чугаалаан:

— Бистин тулугуларымыс бо чылдың 4500 кубометр тулуг мыжын тайгага белеткээрин 1960 чылдың февраль бетинде доозар, а ол-ла үеде оң 60 хууун колхоз стуручу сөөртүп алыр, ам өгөлдө чуртап турар колхозчуларын чурттага бажыңары-биле хандырар, суур чаагайдылганын удегерлиг чорудар деп хүлээлгени алган.

— Эрткен чылдың инек бүрүздүн-не 1200 литр сүт саап алыр плавнимы 1445 литр кылдыр күссеткен мен, а чеди чылдың ийги чылдында инек бүрүздүн-не 1550 литр сүтү саап алыр мен — деп, комсомолчу саанчы Матпадак хүлээлген. Колхозтун төрүр инектериниң кадарчызы Х. Көрөй-оол кадарын турары 90 нисонден 90 бызааны бүрүн камгалап алыр деп сөөүн берген.

ОРУС ЧЕЧЕН ЧОГААЛДЫН КЛАССИГИ

(А. П. Чеховтун төрүттүнгөн хүнүндөн бээр 100 чыл болгонинга)

Чугле бодуну удузунга эвес, харын база бүтү депшигелги кижилерге төрөлгөтө худуктедди болгаш ынакшылды чедип алган улуг орус чогаалчы, сөстүк гениалдыг чыгуучу—Антон Павлович Чехов чүс чыл бурунгаар, 1860 чылдың январь 29-та төрүттүнгөн.

Мурнакчы интеллигенцияны өстөп турган болгаш кадыг-дошкуну биле алаалп турган политиктин реакциянын үзүндө, 80 чылдарда бодуну чогаал аякылы Чехов эгелен. Орус чечен чогаалдын демократтыг чыңалдырынын узамчалыкчы, дарлаткан болгаш басындырган массаны камгалаччы, бодуну чок көрүп чок чороман мөлтүчү тургузгуну сойгалап илередейчи болуп ол туржуп келген. Шыныч, чөптүк чорукту болгаш хосталганын дугайын күзөп чороман бодуну кижилерин, ажал-шчилерини чырыктыгы, аас-кежиктиги амдыралды дээр демиселге бодуну угаанынын болгаш кайгамчыктыг мергезилини бүтү күжүн Антон Павлович берген.

Эң байлак, өзүлүг-ла үнөлөп четпес чогаалдарын А. П. Чехов биске тургуп каан. Чогаалчынын мөчөөнүндөн бээр чарлык чүс чыл ажа берген, ынакча-даа оң чечен чогаалдарын өкөрөн туржук, харын-даа ол дөргө бистин амдыралымын хередиен, номчуучуларга билигин өөрүшкүзүн болгаш чараш магадалды хандыкшылын хайныктыр билишпай, ол чогаалдар чач чырык биле хаалалып келген болуп турар. Чеховтун номнарын бисте миллион-миллион-биле пардап үндүрүп турар. Чеховтун шылынын чүгө бистин чуртун театрларында эвес, харын-даа даштыкта көргүсүкүлөп турар.

Коммунисттик партия бодуну тургуп турарынын баштайгы хүнеринден эгелээш-ле чеховчу чогаалдарын бодунга четпек кылып алган. Бистин партиянын баштыкчы болган организатор В. И. Ленин Чеховка ынакшып, оң чогаалдарын номчуп чороман. Большевиктин дайыннарына, революциянык херөөн өскерткенерге уду демиселге чеховчу дүрөүлери Владимир Ильич ажаллап турган. Чеховтун «Душман» деп расказында ол-ла ышкаш атыгы «маадырнын» дүрөү-биле менештерини чөпшөрөжикти тактикасын Ленин каргал турган.

Чеховтун тургускан дүрөүлери бистин мурнуусуна чач шынарлары биле өлөрөп көзү турар. Бүтү-ле хождунгай, шаарлаачак чоруктуу төлөөн, «хан иштинде кижилер»—Беликов база-ла чурттап турар. Бодуну тодунар, шалтылаачак байдалын өлөрдүн, бодуну гени доктаамал болбайраптайгыдарынын, эртемни болгаш техниканык эң чач чедикшинерин доктаамал непертерини эргөжөк чугулазын билбес чамдык ажал-агы болгаш партия ажалдакчыларын шүгүмчүлөөрдө үстүдө Беликовтун дүрөүзүн СЭКтин XX съездинде бодуну өткөт илеткедиги Н. С. Хрушев ажаллап турган. Чеховчу чогаалдарын кайгамчыктын чүгө? Чүгө олар ам-даа бистин сөзүмүзү хайныктырып, бисти хаара тудуп турары? Миллион-миллион номчуучулар Чеховту чүгө бедни-биле үнөлөп, анда ынакшып турары?

Чогаалчынын бодуну чечен чогаалдарында көргүскөн бодалары болгаш сөзүмүзү совет номчуучу-нуң угаан-бодалыгына чок болгаш иле. Чехов бодуну удузунга ынакшып, оң эрге-ажым, иделги дээр чурттап чороман. Амдыралды шыны-биле бижип турган, оң чараш-даа, четпес-даа талаларын көрүп билиринге кижилерге ол дузалап чороман.

Кижини арыг угаанын, сөзүмүзү ак, күжү шынган кылдыр көөрүн Чехов күзөп чороман. Чеховтун чогаалында ынак маадыр Астров: «Кижиге бүтү-ле чүгө—арым-даа, хевин-даа, сөзүмүзү-даа, бодалды-даа кайгамчык чагай болуп журулду» деп чугулаш турар. Бо өстерин Зоя Комсомольская бодуну хун демделгелине бижип алган чороман.

Мөлтүктөн, эрге-медел чок ажал-шчилерге сөзүмүзү каттыштырышпай, ажал кылбас мангыс, буржуаз идегеттери Чехов каргал-көрүп, кандыг-даа хевирин куданын шыны-көөр көрүп чок чороман. Бодуну хой санын расказтарына

буурап бадый турган эрги делегей-ниц дужун хараан, меңачык, ирик-бак чорун хайраа чокка ол өлөрдөп чороман. Чехов дугайында Горькийни бижээни: «Ол дөргө—бу-жар-бак чорукту кааа-даа тып база өскөрүп каар мергезилдик чороман, ындыг мергезил чүгө амдыралга бедик негелдеги кижиге турар, мычарга ол негелде дөргө кижилерин бодуну, чараш, аялныг кылдыр көөрүн изиг күзөп кижилерге тургустунар чүгө. Бузар-бак чорукка ол кезеде кадыг-дошкун болгаш шыгыны шилтекти чороман».

Дужун хараан, меңачык чорукту чагай бис дээр чадгычак эске-жеринче артында Чеховтун өскөрүчөп угааны тургуп турар социалдыг байдалдан төрүттүнгөн чороманын, кижилерин адалын чачыг чок көрүп чороман. Бодуну бир чогаалчынын маадырын өтүрү-биле чогаалчынын бижип турары: «Чогаалчы көрүп чорурларынын көрбөй, дыңдавын турар-дыр бис, мычарга амдыралда көргүчүт чүгөлдөр кайда-бир даштын эртин турар. Сактырга бүтү-ле чүгө маажым, шышым-даа дег, чүгө чангыс үчү чок чургай удурланын турар: мычар кижиге теке араан, мычар уртлар аштан өлгөн деп-ле... Мындг өзү-чүрүм херек-ле чүгө боор оң; чүгө аас-кежин чоктар аар үргө-зин мыт чокка чүгөтпө чорур-биле ол өзү-чүрүм боду аки кылдыр бодаттынын турар, мычарган дарла-кчыларга ол мыт чок чорук чок турган болза кайын аас-кежини бодуп деп».

Чогаал талазы-биле бижип турган үзүндө Чехов «6 дугаар палата» деп расказын бижээ. Хоратан кара-бажын чүрүмүт хаанын эрге-өзүнү килек-биле сойгалашкын ол расказыта дыңдалып турар. Кижини мерелеринге болгаш сөзүмүзү ол чогаалдык салдары көчүп улуг. Анык В. И. Ленин бодуну үгбөөсү Анна Ильиничнага мычар чугула-лаан: «Дүүн кезе ол расказыт төндүр номчалп, мырдай көрүчү болу бердим, өрөөлгө ол турган чадап кааш, тура халып, үе бердим. Менн база-ла № 6 палатада хоруттап каан чүгө дег сагындырып келди».

Элөөн каш чогаалдарына («Тараачынар», «Чогаада» болгаш оң-даа өске) Чехов тараачын амдыралды тодаргай көргүзүп, оларын уштурун аргажок адымын, кара-жык бүүдүлүп, басындырганын, база оң-биле кады чудурук байын чазыны болгаш араатангы кадын илереди бижээ. Чогаалчы оң-биле кады куданыкчы амдыралды үрөп каан, угаан-бодал талазы-биле курулаан, амдыралда сорулгазы чок интеллигентилерин база көргүсүкүлөп.

Хаанын Россияга тургуп турган таарымча чок байдалын дугайында шыны чугулааларын А. П. Чехов бодуну хой-ниги талазы-биле хүлээлгени кылдыр санап чороман. Хүлээлгели мен дээрини ол мерелер-биле оң-он муң хилинчектегенер турган Сахалинче ол чорупкан. Ол берге болгаш айымдыг чорукту кылбазын ол үдөгүн ном үндүрүчүзү Суворин сүмөлөп тура-даа Антон Павлович сынын чогу-биле чөргө чоруп мен дээр. «Сахалин дөргө—шыгдай аргажок човалдык чери-дир» деп ол бижээ. Кара бажыңарга миллион-миллион кижилерин ирдип каан-дыр бис, оларын хей черге, бодал чокка, араатангы өзү-биле узуткаан; кичини кижилерини сөөктө оң-он муң бырыстаз черге сүрүп, шээр аарыны, самын-садар чорукту непертер-ди, херектенерин көүдөлдүп турган, мычарган ол бүтүн кара бажыңарын эзирек-өзөр даамалдарына чүүп каап берген».

Хаанын дарлаанын, херектенерини кара-туралында ажалыңарга болгаш дүрүм чок үгелдинге мурнакчы орус чогаалчынын килеңин удурлаанышкыны ол өскөрдөн өлөрөп турар.

Мычарган Чехов Сахалинче чорупкан. Ол үр, аар болган. Оң түң-нелиде «Сахалин» деп ном үгөн. Ол ном мурнакчы хой-нигиге улуг сонургалды болдурун.

Бисте база сагывайн турар

1960 чылдың январь 5-те үнгөн «Туниская правда» солунда эш А. Козловтун бижээн материалдык диктигинге четпестер бистин Ан-Доврак суурда база бар.

Ан-Довракта бодуну гени ажалыңарынын чамдызын Кызыл-Мажалык суурда чурттап турарлар. Оларын өсөртү-биле тускарлы автобустарын тургускан. Мындг-даа болза, чамдык кижилер нинти пассажирлер дажыр автобуска бодуну ажаллап турган хевин-биле олурушкан, кайы-ла бир чачында турган кижини арыг хевин

Орус театрынын хөгжүдөинге шилчи Чеховтун ужуру-дузасы улуг. Чеховту шилер («Чайка», «Ваня акый», «Уш угбашкылар», «Вишнялыг сад» болгаш өскөлдөр-даа) Москванын Уран чүүг театрынын

А. П. Чехов Ялтада.

тургустунарына улуг рольду ойноан.

Чехов—кыска болгаш хандыкшылдыг расказтарынын ажал аргажок мастери. Маадырын мөзүлүп болгаш мылгалды байдалын каш-ла млаваладыг, тодаргай доктар-биле көргүзүп, шыныг, тускай мөзүлүг дүрөүн ол тургусту билер. Чижээлөөргө, бичин расказын маадыр унтер Пришибеев дөргө. Себакект, Идушка Головаев мыктам сурагжаан мыды шоодугу дүрөүлө-биле деннежир ындыг бак хевирин овуру болу берген. Чеховтун расказынын номчугулаан, магадал-биле: «Чехов дөргө—прозада Пушкин-дир» деп Лев Толстойну чугулаалып турганы таварылта эвес-тир.

Чугле орус эвес, харын база бүтү делегейин чечен чогаалчынын хөгжүдөинге салдарын Чехов чедирин келген, чедирин үргүчүлөп турар. Чеховтун ханы гуманизмин, оң идеалдарынын чагайын, буржуаз делегейин сойгалаарда оң дидини бүтү делегейин депшигелге чогаалчылар сорук киришкени-биле хүлээп көрүп турар. Сурагы ангил чогаалчы Джон Голсуорси 1928 чылда-ла: «сөзүмүзү чөрбөй чылдарын дүргүзүндө Чехов хой-хөй чурттарына анык чогаалчыларынга күчүлүг сорунса болуп келген» деп бижээ.

Революция мурундагы байдалды Чеховтун чидик-биле шүгүмчүлөп турганы болза Россиянын кайгамчыктыг келер үзүндө, орус улусту күчүлүг күжүгө бүүрүл-биле хол-бажын турган. Төрөн чуртунуң хосталгазы бар чыгкан орун чогаалчы билбөөн болзажок, улусту амдыралды кайгамчыктыг четкелетишикин ол баш бурунгаар көрүп турган. Амдыралды чаартыр

Чугле орус эвес, харын база бүтү делегейин чечен чогаалчынын хөгжүдөинге салдарын Чехов чедирин келген, чедирин үргүчүлөп турар. Чеховтун ханы гуманизмин, оң идеалдарынын чагайын, буржуаз делегейин сойгалаарда оң дидини бүтү делегейин депшигелге чогаалчылар сорук киришкени-биле хүлээп көрүп турар. Сурагы ангил чогаалчы Джон Голсуорси 1928 чылда-ла: «сөзүмүзү чөрбөй чылдарын дүргүзүндө Чехов хой-хөй чурттарына анык чогаалчыларынга күчүлүг сорунса болуп келген» деп бижээ.

Чугле орус эвес, харын база бүтү делегейин чечен чогаалчынын хөгжүдөинге салдарын Чехов чедирин келген, чедирин үргүчүлөп турар. Чеховтун ханы гуманизмин, оң идеалдарынын чагайын, буржуаз делегейин сойгалаарда оң дидини бүтү делегейин депшигелге чогаалчылар сорук киришкени-биле хүлээп көрүп турар. Сурагы ангил чогаалчы Джон Голсуорси 1928 чылда-ла: «сөзүмүзү чөрбөй чылдарын дүргүзүндө Чехов хой-хөй чурттарына анык чогаалчыларынга күчүлүг сорунса болуп келген» деп бижээ.

Сут саалдазын талазы-биле «Бурунгар» колхозобастык колхозтарынын социалисттик чарыкына мурнакчыларын одуруунда кирген. СЭКК обкомунуң болгаш облуккомунуң колхозтар аразына шилчи кызыл тутун бурунгарылар бижыг тудуп турар. Ол колхозтун төп сүт-баран фермазы инек бүтүзүндөн-не 950 кг сүт саар планын дыка ажыр күсөткен.

Сүт саалдазын көүдөдир дээр боттарынын чүтүлүгү чоруп өлөрөткөн мурнакчылар саны кайы-даа колхозтарда хөй. Чижээ, Ленин атыг колхозта эштер Анай-оол, Олчаңдай инек бүтүзүндөн-не 1370—1457, «Бурунгар» колхозта Норжунмаа, Бичин-урут, Артын-Бөк 1270—1450 кг сүтү, а «Найрал» колхозта Дамдын Чечек, Сандык Балды, Каваа Чечек, Дарый Чечек 1317—1670 кг сүтү сагыннар. Ол колхозтун инек кадарчы Деснидей 54 инектерге 108 бызаамы чагыштырып доктурунган.

журлуг «кадык, күштүг шуурган кел чидар» деп ол чугулап чороман. «Кижиге бодуну хуу-салымынче дөрт болгаш дидин көрүп болур, бодун шыныг мен деп билги чорутур, хөг-лүг, хостуг болур ындыг чач, чайыннаачак амдырал» удавас келер дөргөинге ол бүүрөп чороман.

Бодунуң амдыралынын сөзүгү хүнеринге чедир хайралап чороман сеткилдик ханымын күзели база Чеховка бар турган, ол дөргө—амдыралды чараш, чик, өнтүг болдуруларды. Кижиге төрөлгөтө келер үгөи аас-ке-жиниң дугайында бодуп тура чогаалчы А. И. Вурпиге Антон Павлович бир-ле мычар чугулаан: «...Бүтү чер четкелтип турар сад апар. Мычарда амдырал кайгамчыктыг чик болгаш өнтүг болу бээр». Бодунуң ол күзөлдөрүн Чехов бодунуң чамдык чогаалдарына база көргүскөн.

Бодунуң бодуп чороман революция шуурганга Чехов чедир чурттап шыдавын барган; 1917 чылдың октябрь хүнеринде чедип адыгнан чач амдыралды ол база көрүп четкелтип берган. Бодунуң алыс күзөлдөрүн боттанып турарын ам көргөн болза чогаалчы атыг-ла өөрүрүп ийик. Ам Совет Төрөн чурт шынап-ла күчүлүг сад болу берип турар.

Бодунуң үзүндө Чехов болза Сахалинге чороман холбаштыр, Сибириге, Виснейин эриктирген база чороман. Ол дугайын сактын тура оң бижээни: «...Енисейге амдырал болза чорур-биле эгелөөн, алыс барган, анда бистин дужу-күсө көстүп көрбөөн чагай болур... Алыска барган, ол эрикти кадык долу, уганын, дидин амдырал чырыдып алган турар ирги деп бодуп турган мен!» Мындг үе ам келген.

Чеховтун төртүгүгө-ле чүс чыл болганы—бистин чуртга өөрүшкүлөп болушкун. Бодунуң чогаалдары-биле чагай сөзүмүзү болган бодалдарын кижиге кижиниң турар шыныч, ак-сеткилдик чогаалчынын адын ханы четкелтишкени-биле болгаш изиг ынакшыл-биле совет кижилер адып турар.

Чехов болза күш-ажылдык сорук киришкени шүгүмчүлөп, төрөн чуртун ады дээр чогаалдык болурунун шүгүмчүлөп чороман. Оортан, оң маадырларын эрес-дидим ажалдарына, кайгамчыктыг коммунисттик келер үе дээр чогаалчынын, тургузарына өөрөнип ап турар бис.

Эргиниң артынчыларына — дужүмөстүг чорукка, хевилээр чорукка, чинжөөнөр, чашпаалаар, арагдарылар чорукка болгаш эрги нини-лелдин өске-даа артынчыларына улуг Чеховтун дузаламчызы-биле демисежин турар бис.

А. П. Чеховтун кайгамчык чагай өвүр-хевирин совет кижилерге кызыгар чок үнөлдү, оң чайыннаачак гениин бистин улустуң маадырлыг тилелгелерин, тайбын болгаш чүгүл-ле күш-ажылчы кижиге төрөлгөтөниң чагай чоруп дээр оң демиселинге чурттап чорутур.

И. ВОСТРЫШЕВ,
Филология эртемнериниң кандидаты.

МАРТ БЕТИНДЕ

Сүт-Хөл районуң «Бора-Тайга» колхозу эртен 1959 чылдың тудуп планын ажыр күсөткен. 18 чурталага бажыңарын тудар турган 53-тү тудуп, ажыгала килрген. 2100 баш хойга 6 кажааны болгаш өске-даа тудуларын кылган. Малга-Бажын болгаш Ак-Даш суурларда чунар бажыңнар база туткан.

1960 чылда чурталага, бүүрүлге, культура-амдырал база мал кажааларын тудуларын талазы-биле улуг соруга колхозтук мурнууда садыганын.

Шемниң Ханы-Кара-Сутда, Хөлчүктүгө, Чечетигде мяш белеткели шапкын чурттугун турар. Январь 20-ге чедир нини-а-биле 1700 кубометр мяш кезип чонган болгаш машина оруунда үлдүргөн. Белеткеттинген мяштан 400 кубометрин туду шеддеринде дужурган.

Чечетик биле Хөлчүктүгө Шун биле Дуктүгөн оларын улурткаа бригадалары социалисттик чарыктын мурнуу одуруунда чоруп турарлар. Шунуң бригаданы белеткезе чорутур 400 кубометр мяштан 330 кубометрин, Дуктүгөнниң бригаданы 200 кубометри белеткеп, планын күсөдөрүнүн кырында.

Туду мяшын белеткели март 1-де доозар дээр калбарган социалисттик чарыкка мурнакчыларын хүрөөлөн өзүп турар. Хун буртуун ажал оналгаларын 130 — 200 хуу чедир күсөлдүп турар эштер Кызыл-оол, Өлзей-оол, Кончук, Самда, Янузук, Куулар, Улуг-оол дээр мышак мурнакчылар хөй.

Мөөң-биле кады белеткезде четпестер барын демгелээр керек. Шемн тайгалында ажаллап турар Базыр-оолдуң улурткаа бригаданы оожум темп-биле ажаллап, 600 кубометр мяш белеткезе оналгалын январь 20-ге чедир чүгө 50 хуу күсөткен.

Коммунисттик күш-ажылдын бедик ады дээр

Кара-Талда сүт-баран фермазында аныктар бригаданы коммунисттик күш-ажыл бригаданың бедик адын чедип алыр дээр демисежин турар аныктар бригаданың колхозтук баштаар чери, бригадала партия эге организациязы деткилей, оларын ажалдарына таарымчалыг байдалды тургузуп бер-бейн турарын демгелээр керек.

Коммунисттик өзү-биле ажаллаар, өөрөнир болгаш чурттаар дээр чагай шимчөөшкенин ужуру-дузасын, оң соругузынын талазы-биле тайылбыр ажалын колхозтук тургучулары кызы чорудуп келгенер. Аныктарын нинти болгаш политиктиг өөрөдөгөзө четпес организациына.

Коммунисттик күш-ажылдын бригаданың бедик адын чедип алыр дээр он алыг комсомолчу аныктар демисежин турар бис. Бисте четпестер хөй. Арыг-шөөр дээр, культурга дээр демисежин турарымыс багай. Күш-ажылдын организациыны өки тургустуумайн турар. Бол чүгө чүг дөргө, бедик ат дээр демисежин тургустууса-даа, оң ужуру-дузаны, соругузыны, канчар ажаллаар, чурттаар, өөрөнир дугайын чедир билбест-тир бис. Ол талазы-биле биске улуг дузаламчы херек—деп, бригаданың улуртукчузу комсомолчу Уйну-оол чугулаан.

Коммунисттик күш-ажылдын бригаданың бедик адын чедип алыр дээр ажаллап турарга колхозтук тускай эртемниң турары дузаламчымыс, оларын арга-сүмелери дыка кошкак. Колхозта мал эмчилери, зоотехниктер ол фермага ховар кезип турарлар. Инектерге чө бээрини норма-чиге ам-даа тургустуушпайн.

Коммунисттик күш-ажылдын бригаданың адын чедип алыр дээр демисежин турар аныктар бригаданы бүтү талазы-биле деткири, оң үнөлдөрү, оларга практиктик дуза көргүзери Чаа-Хөлдүң «Найрал» колхозта партия, комсомол организациынын болгаш колхозтун баштаар черинден негетинин турар.

А. ДОНГАН.

Чуртталганың чагайжыдыр кылдыганын чач бажыңары область төвү Кызыл хоорайда туттунуп, ажаллага кирип турар. Чуртукта: «Сель-электр» конторынын тудуучуларынын чокка чач ажаллага килрген үш кат даш бажымынын нинти хевари.

Сүт саалдазын улам бедидер дээр

Чугле орус эвес, харын база бүтү делегейин чечен чогаалчынын хөгжүдөинге салдарын Чехов чедирин келген, чедирин үргүчүлөп турар. Чеховтун ханы гуманизмин, оң идеалдарынын чагайын, буржуаз делегейин сойгалаарда оң дидини бүтү делегейин депшигелге чогаалчылар сорук киришкени-биле хүлээп көрүп турар. Сурагы ангил чогаалчы Джон Голсуорси 1928 чылда-ла: «сөзүмүзү чөрбөй чылдарын дүргүзүндө Чехов хой-хөй чурттарына анык чогаалчыларынга күчүлүг сорунса болуп келген» деп бижээ.

Сүт саалдазын талазы-биле «Бурунгар» колхозобастык колхозтарынын социалисттик чарыкына мурнакчыларын одуруунда кирген. СЭКК обкомунуң болгаш облуккомунуң колхозтар аразына шилчи кызыл тутун бурунгарылар бижыг тудуп турар. Ол колхозтун төп сүт-баран фермазы инек бүтүзүндөн-не 950 кг сүт саар планын дыка ажыр күсөткен.

Сүт саалдазын көүдөдир дээр боттарынын чүтүлүгү чоруп өлөрөткөн мурнакчылар саны кайы-даа колхозтарда хөй. Чижээ, Ленин атыг колхозта эштер Анай-оол, Олчаңдай инек бүтүзүндөн-не 1370—1457, «Бурунгар» колхозта Норжунмаа, Бичин-урут, Артын-Бөк 1270—1450 кг сүтү, а «Найрал» колхозта Дамдын Чечек, Сандык Балды, Каваа Чечек, Дарый Чечек 1317—1670 кг сүтү сагыннар. Ол колхозтун инек кадарчы Деснидей 54 инектерге 108 бызаамы чагыштырып доктурунган.

Районуң колхозтарынын мал ажымында нинти-биле 220 ажыг херөөженер доктаамал бижылгатынган. Оларын аразында хөй ажылы сагындырып, оң чач төлү менди өстүрүп, дүк кыргызынын көвүдөдир дээр бүтү күштерин салып турар. «Найрал» колхозта М. Навзатпаа, С. Найдар, Б. Дол, Ленин атыг колхозта Т. Ховалыг, Д. Чол-дай ышкаш өске-даа мурнакчыларын аатары районда неперей берген.

Колхозтарын хову ажымында 284, туду ажымында 170 ажыг херөөженер иделейттиг кирип турар. Оларын аразында чылда 300—475 чедир күш-хүнерин ажаллап алган С. Долгун, Дымкадай, С. Сайыт мышак мурнакчылар бар.

Хөлчөк бүүрүлгөсинге херөөжен чонун киришкенин күн бүрү организациа ажылды Ленин атыг болган «Бурунгар» колхозтарда партия организациалары (секретарлары эштер Балчы-оол, Сунду) өки тургускан. Ол организациалар херөөженер чөвүлдерин боттук удуртуп, оларын даргаларынын илеткедери партибюроларга болгаш коммунисттериниң нинти хуралдарына доктаамал дыңалп база тодаргай шилтирип үндүрүп турар.

Мындг-даа-да чамдык партия организациалары херөөженер орту-

Буу-хаа чоруктун түңнелинде

Күрүнениң долу хандырылазына өөрөниччилерин хүлээп алырда оларынч терелдерин материалдык болгаш өске-даа байдалдарын хыган. Ол ада-нелер урууларын хандырылагы кирип дугайында көзө Советке бидириниши киригеш, оң харымын негеп, неделя иштинде кылаштыгы келсе-даа, чоругу харын албааннар.

Материалдык байдалы шырап, урууларын боттарынын хүсели-биле хандырып болур ажалды ада-нелерин урууларын долу хандырылагы киригелен. Чижээ, «Найрал» колхозтун даргазынч ораалчыны Суктуртун ийи уруун, Чөв-Хемчи Районуң чүгөтү ажалдакчы Седениң шүү уруун, Урбун шөөлөөнүн бажыны кижини кат-мези Луджекованың бир уруун күрүне хандырылагы киригелен. Бо болза, райүүккомунуң база-ла четпес кичөөшөй салгамында болган.

Д. ДАМБА.

Бүгү техниканы ажыгалга кирер

Эртин районуң «Чаа орук» колхозунда 10 автомашиналарын чүгө чангызы ажаллап турар. Гараж бичининден машиналарын чамдык ажыгал чок, а урелтен ма-шиналар чадалга черде чидарлар.

Болжотуң мезанин Гольцев автомашиналарын үрелген кезектери тыл, машиналарын сөздөрү талазы-биле кемчөк албайн турар. Артык

кезектер садып алыр дээр өрткөн чылдың декабрьдан бээр Тес-Хем районуң УТС-инче болгаш Кызыл-оол чач улуг командирликте чоруп, акша-хөргөни чарыдап келди. Мычарга-даа ажалдыг ажал бүүдөрүйн,

